

Üstbilişsel Deneyim Ölçeği

RECOMMENDED CITATION

memjavad (2025). *Üstbilişsel Deneyim Ölçeği*. Turkish Psychological Scales. Retrieved from <https://tr-scales.arabpsychology.com/?p=32284>

Özet

Üstbilişsel Deneyim Ölçeği, bireylerin özellikle **matematik problemi çözme** sürecinde yaşadıkları bilişsel farkındalık ve düzenleme deneyimlerini ölçmek amacıyla geliştirilmiş bir psikometrik araçtır. Ölçek, Ufuk Özkubat ve Erdal R. Özmen tarafından 2020 yılında Türkçe'ye uyarlama çalışması yapılarak Türk kültürüne kazandırılmıştır. Bu uyarlama, ölçeğin orijinal yapısının korunup korunmadığını ve Türkçe konuları popülasyonda geçerli ve güvenilir sonuçlar verip vermediğini belirlemek üzere gerçekleştirilmiştir. Ölçek, bireylerin kendi düşünme süreçlerini ne ölçüde izlediklerini, değerlendirdiklerini ve yönlendirdiklerini belirlemeye odaklanmaktadır.

Anahtar Kelimeler

Üstbilişsel Deneyim, Metacognition, Matematik Problemi Çözme, Ölçek Uyarlaması, Psikometrik Özellikler, Bilişsel Farkındalık, Özkubat.

Yazarlar

Ufuk Özkubat, Erdal R. Özmen

Amaç

Bu ölçeğin temel amacı, bireylerin **matematik problemi çözme** eylemi sırasında yaşadıkları spesifik **üstbilişsel deneyimleri** sistematik bir şekilde değerlendirmektir. Uyarlama çalışmasının amacı ise, ölçeğin Türkçe formunun geçerlik ve güvenirlik kanıtları sunarak, Türk eğitim ve psikoloji alanındaki araştırmacılar için kullanıma uygun hale getirmektir. Bu ölçek sayesinde, öğrencilerin problem çözme stratejilerini ve kendi öğrenme süreçleri hakkındaki farkındalık düzeylerini detaylı olarak incelemek mümkün olmaktadır.

Ölçek, özellikle eğitim bilimleri ve bilişsel psikoloji alanlarında, öğrencilerin akademik başarıları ile üstbilişsel becerileri arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmalara önemli bir veri kaynağı sağlamaktadır.

Yapı

Üstbilişsel Deneyim Ölçeği, bireyin bilişsel süreçleri üzerindeki kontrolünü ifade eden **üstbiliş** kavramını ölçmektedir. Üstbiliş genellikle biliş hakkında biliş olarak tanımlanır ve temel olarak iki bileşenden oluşur: üstbilişsel bilgi (kişinin kendi ve diğerlerinin bilişsel yetenekleri hakkındaki bilgisi) ve üstbilişsel düzenleme (planlama, izleme, değerlendirme).

Ölçek, problem çözme bağlamında deneyimlenen çeşitli alt boyutlar (örneğin, özgüven, memnuniyet) yansıtılan maddelerden oluşur. Bu deneyimler, bireyin bir görevi yerine getirirken

gösterdiği **yönetmelik biliş** faaliyetlerinin duygusal ve bilişsel yansımalarıdır. Ölçek, bu deneyimlerin sıklığı ve yoğunluğunu nicel olarak belirlemeyi hedefler.

Geçerlik

Türkçe uyarlama çalışmasında, ölçeğin yapı geçerliğini sağlamak amacıyla detaylı analizler yapılmıştır. Yapılan analizler, orijinal ölçeğin teorik yapısına Türkçe formda korunduğunu göstermiştir.

Yapı Geçerliliği: Faktör analizi sonuçları, ölçeğin ölçtüğü yapıya teorik beklentilerle uyumlu olduğunu göstermiştir.

Ölçüt Bağıntısı Geçerlik: Ölçeğin, üstbilişsel becerilerle ilişkili olduğu bilinen diğer ölçekler (örneğin, matematik başarıları veya bilişsel strateji ölçekleri) ile anlamlı korelasyonlar gösterdiği saptanmıştır.

Güvenirlik

Ölçeğin güvenilirlik çalışmaları, tutarlılık ve kararlılık kanıtları sunmuştur. Yüksek güvenilirlik katsayıları, ölçeğin farklı zamanlarda veya farklı madde gruplarıyla tutarlı sonuçlar ürettiğini teyit eder.

İç Tutarlılık (Cronbach Alfa): Uyarlama çalışmasında, ölçeğin genel iç tutarlılık katsayısına (Cronbach Alfa değeri) genellikle .80 ve üzerinde olduğu rapor edilmiştir, bu da ölçeğin yüksek düzeyde güvenilir olduğunu işaret eder.

Test-Tekrar Test Güvenirliği: Belirli bir zaman aralığıyla yapılan uygulamalarda elde edilen korelasyon katsayıları, ölçeğin zaman içinde kararlı ölçümler sunduğunu göstermiştir.

Faktör Analizi

Uyarlama çalışmasında, Türkçe formun faktör yapısını incelemek amacıyla hem Açıklayıcı Faktör Analizi (AFA) hem de Doğrulamalı Faktör Analizi (DFA) kullanılmıştır.

DFA sonuçları, orijinal ölçek yapısına Türkçe örnekleme de geçerli olduğunu destekleyen iyi uyum indeksleri sağlamıştır. Bu analizler, 23 maddelik ölçeğin **çok boyutlu** bir yapıya sahip olduğunu ve matematik problemi çözme sırasındaki farklı üstbilişsel deneyim alt boyutları başarıyla ayırt ettiğini göstermiştir. Faktör yüklerinin kabul edilebilir düzeyde olması, her bir maddenin ilgili faktörü yeterince temsil ettiğini kanıtlamıştır.

Ölçek Bilgileri

Test Type: Uyarlama (Adaptation)

Format: Likert Tipi Derecelendirme Ölçeği (4'lü Dereceleme)

Language Available: Türkçe

Population Group: Akademik görevler veya matematik problemi çözme becerisi gerektiren eğitim düzeylerindeki öğrenciler.

Age Group: Genellikle ortaokul, lise veya üniversite öğrencileri (Ergenlik ve genç yetişkinlik dönemi).

Population Details: Uyarlama çalışması, genellikle Türkiye'deki farklı üniversitelerin veya liselerin öğrencilerinden oluşan bir örneklem üzerinde gerçekleştirilmiştir.

Test Methodology: Öz Bildirim (Self-Report) ölçeği. Derecelendirme seçenekleri: 'Hiç', 'Biraz', 'Yeterince' ve 'Çok'.

Anahtar Kelimeler

Üstbiliş, Metacognition, Matematik, Problem Çözme, Cronbach Alfa, Psikometri, Eğitim Psikolojisi, Ölçek.

Yazarlar

Author ORCID Identifier: Uyarlama çalışmasında ORCID bilgisi belirtilmemiştir.

Affiliation Email addresses: ufukozkubat@gazi.edu.tr

Correspondence Address: Ufuk Özkubat (Sorumlu Yazar)

Şinler, Ücretler ve Uygulama Yılı

Ölçeğin uyarlama çalışması 2020 yılında yayımlanmıştır. Ölçeğin ticari olmayan akademik araştırmalarda kullanması için genellikle yazarlar ile iletişime geçilmesi önerilir. Sorumlu yazarın iletişim bilgileri yukarıda sunulmuştur.

Kaynakça

Özkubat, U., & Özmen, E. R. (2020). Matematik Problemi Çözmede Üstbilişsel Deneyim Ölçeğinin Türkçe'ye uyarlanması. *OPUS-Uluslararası Toplum Araştırmalar Dergisi*, 16(31), 3958-3984.

DOI Referansı: <https://doi.org/10.26466/opus.736793>

Makale Başlığı: dergipark.org.tr

Ölçeğin orijinal PDF dokümanı aşağıdaki bağlantıdan indirilebilir: ustbilissel-deneyim-olcegi-toad.pdf

Üstbilişsel Deneyim Ölçeği Maddeleri

ÖNEMLİ: Ölçek, toplam 23 maddeden oluşmaktadır. Maddelerin orijinal içeriği bu kaynakta sunulmamıştır ve hiçbir şekilde değiştirilmemiştir. Maddeler, bireylerin matematik problemi çözme sırasında yaşadıkları üstbilişsel deneyimlere yönelik ifadeler içermektedir.

ARABPSYCHOLOGY.COM